

KŘÍŽ – BRÁNA CROSS – GATE

Ivo Pavlík

Článek popisuje návrat kříže na původní místo, kde stával po staletí. Kříž se stal součástí betonové brány, která v sobě nese jeho význam a novou symboliku. ■ Return of a cross on its original place where it had stood for centuries is described in the article. The cross is a part of a concrete gate that includes its spirit and new symbolism.

IDEA KŘÍŽE – BRÁNY

Jedná se o návrat kříže do krajiny, na místo, kde vždy byl. Kříž je součástí brány, která v sobě nese jeho význam a novou symboliku – je pomyslnou hranicí mezi životem a smrtí. Průchod bránou, v ose východ – západ, znamená dostat se na „druhou stranu“, kde můžeme přemýšlet...

Obr. 1 Situace ■ Fig. 1 Layout

Obr. 2 Betonová brána v slaměném bednění ■ Fig. 2 Concrete gate covered by a formwork built from bales of straw

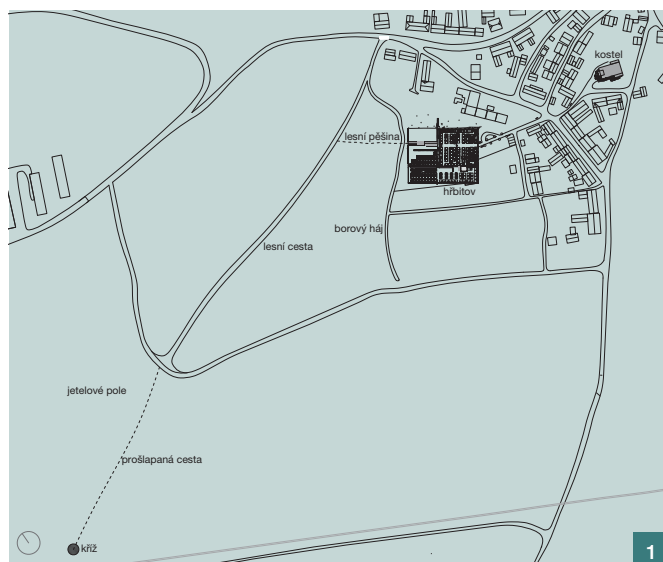
Obr. 3 Pálení slaměného bednění za asistence hasičů ■ Fig. 3 Burning of a formwork built from bales of straw under supervision of a fire brigade

Obr. 4 Ohořelá betonová brána ■ Fig. 4 Charred concrete gate

Obr. 5 Detail povrchu svislé stěny brány ■ Fig. 5 Detail of the gate wall surface

Literatura:

[1] Diplomový projekt Ivo Pavlíka na FUA TUL, www.ivopavlik.cz

6a

6b

Je možné se zde nechat rozptýlit přímo do krajiny. Nejedná se o ohraničenou rozptylovou loučku, ale primárně o akt průchodu skrze a do krajiny za...

Průhledu bránou brání strom, který roste za ní. Brána souvisí se hřbitovem, je napojena na cestu od hřbitova, která tam vždy vedla (obr. 1). Za bránou však žádná cesta nepokračuje...

Vstupujeme do prostoru, který tvoří levá stěna, na stěnu je položen horizontální překlad a ten je svojí polovinou zasunut do protější stěny, s kterou vytváří kříž. Překlad je vyzlacen. Kříž se vrací na místo, odkud byl před čtyřmi lety odsunut.

Překlad svým uložením vytváří idealizovaný pravěký dolmen. Poblíž tohoto místa bylo nalezeno několik kusů nástrojů pravěkých lidí.

Ze stěny kříže je na jejím zadním konci vyříznuta část, která je skryta za stromem a umožňuje posedět pod jeho korunou, můžeme k ní položit svíčku, květiny. Pokud k ní chceme projít, musíme obejít strom. Strom brání pohledu skrze bránu i přímému pohybu. Samotný kříž je čitelný jen z přední strany, kde je vyzlacen. Patrný je i ze zadní strany, když je druhá stěna v zákrytu stromu. Při sezení pod stromem na „lavičce“ je náš pohled směřován k jihu do širé krajiny, nebo na sever k obci a cestě, která nás sem zavedla.

TECHNOLOGICKÝ POSTUP STAVBY KŘÍŽE – BRÁNY

Stěny a překlad brány byly vylity z betonu do bednění z balíků slámy (obr. 2). Vylití probíhalo postupně po asi 150mm vrstvách řidšího betonu denně (při vylití většího množství betonu byl jeho tlak příliš velký a odtlačoval šalování ze slámy). Betonová směs byla hutněna železnou tyčí tak, aby bylo dosaženo plného zatečení směsi do všech nerovností „bednění“. Velký důraz byl dán na minimálně 25mm vzdálenost šalování od ocelové výztuže (poměrně problematické – hraniče balíku má velký rozptyl). Vodorovný překlad byl odlit vedle kříže na zemi a po vytvrdnutí byl volně uložen na stěny (podobně jako u dolmenu).

Zapálení a hoření balíků slámy proběhlo za přítomnosti hasičů, kteří podle instrukcí shrabávali rozžhavenou slámu ze stěn, aby nedošlo ke kritické teplotě (obr. 3 a 4). Balík slisované slámy má totiž tu vlastnost, že se rozžhaví a teplo drží. Konečnou kontrolou teploty ohmatáním betonové stěny bylo zjištěno, že teplota stěny se pohybuje maximálně kolem 30 °C v době, kdy venkovní teplota byla -1 °C.

Zlacení kříže plátkovým zlatem bylo provedeno na jaře, poté co byly přední vstřední stěna a vodorovný překlad zbroušeny do roviny (obr. 6).

Předpokládá se, že povrch betonu se bude v čase měnit. Je pravděpodobné, že strom nad křížem ovlivní jeho barevnost.

HISTORIE MÍSTA U KAMENNÉHO KŘÍŽE

V místě U kamenného kříže byly zjištěny nálezy z období středního (40 000 př. n. l.) a mladšího paleolitu (40 000 až 10 000 př. n. l.). Byly zde zdokumentovány nálezy jednohříhového sekáče z úlomku kvarcitu a dalších dvacet čtyř nástrojů.

Novodobá historie místa a jeho poloha

Brána je umístěna na místě bývalé křižovatky cest, na kopci mezi poli a loukami – na nejvyšším bodu v okolí na katastru obce Dukovany. Nadmořská výška místa je 385 m. n. m., GPS souřadnice jsou: s 49.07554, v 16.17802.

Obr. 6 a) Pozlacený betonový kříž, b) detail zlaceného betonového povrchu ■ Fig. 6 a) Gold-plated concrete cross, b) detail of the golden concrete surface

7

Místo se říká U kamenného kříže. Původní kamenný kříž, který zde stál od roku 1818 do roku 2005, byl přemístěn do obce ke kostelu, protože se nakláněl díky příliš blízké orbě zemědělskou mechanizací. Předtím zde asi stál kříž dřevěný, lze tak soudit podle značky v mapě dochované z roku 1768.

Místo U kamenného kříže bývalo dříve křižovatkou tří cest, jedna vedla z Dukovan, druhá od kříže do obce Heřmani-

ce, dnes již zaniklé díky stavbě jaderné elektrárny, a třetí směrem do Horních Dubňan. Jedna z cest byla zrušena při stavbě vlečky na jadernou elektrárnu, protože vedla přibližně v její stopě, další v důsledku toho postupně zanikla, neboť vedla „jen“ ke kříži. Zůstala jen vyšlapaná pěšina z Dukovan.

PRŮBĚH STAVBY

- 23. října 2009 zaměření a vykolíkování budoucí stavby
- 24. října 2009 vykopání základů
- 26. října 2009 drátkování výztuže základů
- 27. října 2009 betonáž základů
- 4. listopadu 2009 instalace a drátkování ocelové výztuže
- 7. listopadu 2009 instalace dřevěného bednění a začátek lití betonu do slámového bednění
- 18. listopadu 2009 konec betonáže
- 4. prosince 2009 odstranění dřevěného bednění
- 22. prosince 2009 vložení překladu
- **10. ledna 2010 zapálení slámového bednění** (obr. 2 až 5)
- 27. března 2010 broušení hran kříže
- 28. dubna 2010 zlacení vybroušené hrany překladu a stěny (obr. 6)
- **29. května 2010 žehnání kříže** (obr. 7)

arch. Ivo Pavlík

Ivo Pavlík, Lucie Chytilová, Dana Nováková architekti
mob.: 739 629 051, e-mail: pavlikivo@gmail.com, www.pavlik.cz

ROZPOČET:

Materiál	Množství	Cena v Kč
Cement 325	12,25 q	3 821,-
Roxor 12	24 m	471,-
Roxor 6	12 kusů	815,-
Kari síť 5 mm 15 x 15	11 kusů	2 881,-
Vázací drát	4 kusy	439,-
Beton 20 č 1	66 m ³	3 154,-
Balíky slámy	109	1 090,-
Plátkové zlato	6 knížek	2 700,-
Celkem		15 371,-
Při pálení vybráno do kasičky		2 200,-
Celkem náklady		13 171,-

Obr. 7 Žehnání kříže ■ Fig. 7 Blessing of the cross

Obr. 8 Kříž – brána v krajině nedaleko JE Dukovany, a), b) ■ Fig. 8 The cross – gate in the country close by Nuclear power plant Dukovany

8a

8b